

167
0.2(42 нв) 005,71512
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ

ГОРБОВА ХРИСТИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 338.409.4:330.322

**Економічна ефективність інвестиційної діяльності нафтогазових
підприємств в умовах концесії**

Спеціальність 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Івано-Франківськ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки підприємства та інвестицій Національного університету "Львівська політехніка" Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Скворцов Ігор Борисович,
Національний університет "Львівська політехніка"
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту
України МОНмолодьспорту України, професор
кафедри економіки підприємства та інвестицій

Офіційні опоненти: доктор економічних наук,
старший науковий співробітник
Захарін Сергій Володимирович,
Київський національний університет технологій та
дизайну МОНмолодьспорту України,
директор Науково-дослідного інституту економіки

кандидат економічних наук, доцент
Ємець Ольга Іванівна,
Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника МОНмолодьспорту України,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

Захист відбудеться "13" грудня 2012 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 20.052.06 в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, конференц-зал науково-технічної бібліотеки.

З дисертацією можна ознайомитися у науково-технічній бібліотеці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15.

Автореферат розісланий "___" листопада 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Т.Я. Коцкулич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах перманентних криз, які виникають у світовій економіці й надзвичайно негативно впливають на економіку України, важливого значення набуває енергетична незалежність держави. Найскладнішим питанням для вітчизняної економіки є вирішення проблем із забезпеченням газом, що передбачає збільшення його власного видобування, врегулювання цінкових проблем з Росією і пошук альтернативних джерел постачання із інших країн. Вирішити ці проблеми цілком реально, оскільки в Україні є великі поклади нафти та газу. Окрім того, нафтогазові підприємства України мають значний досвід з видобування цих ресурсів, але переважно на суші. А найперспективніші поклади нафти і газу знаходяться на глибоководному шельфі Чорного і Азовського морів. У світовій практиці вже давно перейшли на видобування цих вуглеводнів із морських акваторій в межах держави. Досвіду глибоководного видобування у вітчизняних нафтогазових підприємств значно менше, тому логічним є часткове залучення іноземних компаній для виконання цих робіт на засадах концесії. До того ж такі роботи пов'язані із високими ризиками, про що свідчить нещодавня техногенна катастрофа, яка сталась у 2010 р. в Мексиканській затоці, названа "нафтовим Чорнобилем".

Для укладання концесійної угоди необхідно здійснювати обґрунтування її економічної ефективності. Таке обґрунтування потрібне двом учасникам цього процесу: державі (концесієдавцю) для прийняття виваженого рішення щодо платежів, які сплачуватиме концесіонер, а користувачеві цієї угоди, а останньому для обґрунтування доцільності такої угоди – ефективності вкладення таких інвестицій. Для обґрунтування економічної ефективності таких специфічних інвестиційних проєктів використовувати існуючі методи розрахунку практично неможливо (виникатимуть істотні похибки). Вирішити цю проблему можна, застосовуючи нові підходи до обґрунтування економічної ефективності.

Вагомий внесок у дослідження і розроблення теоретичних аспектів та методичних підходів до обґрунтування економічної ефективності інвестиційної діяльності промислових підприємств здійснили такі вчені: О.І. Амоша, Є.Р. Бершеда, В.М. Гесць, В.Г. Герасимчук, С.В. Захарін, М.А. Козоріз, О.Є. Кузьмін; Г.В. Козаченко, С.В. Ковальчук, Є.І. Ємець, П.Г. Перерва, А.А. Пересада, П.С. Рогожин, С.В. Філіпова, В.Г. Федоренко, В.М. Хобта; О.М. Ястремська; вирішенням проблем підвищення ефективності діяльності нафтогазових підприємств займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці: В. Бабіченко, В. Бойко, Л. Вороніна, Я. Витвицький, Б. Данилишин, М. Данилюк, Д. Джонсон, М. Захарова, В. Петренко, Ш. Райт, О. Якуніна та інші.

Незважаючи на вагомий внесок, який зробили вказані вчені, існує певне коло питань, які потребують подальшого дослідження. Найактуальнішою і водночас найменш дослідженою є проблема обґрунтування економічної ефективності інвестиційної діяльності підприємств, що базується на економічному моделюванні виконання основних робіт. На підставі розроблених моделей можна здійснювати розрахунок ефективності. Усе це зумовило вибір теми дисертаційного дослідження, його мету, а також зміст завдань, які треба виконати для її досягнення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Виконане дослідження тісно пов'язане з науково-дослідними роботами, що ведуться у Національному університеті “Львівська політехніка” за темами: “Проблема балансування засобів фінансового і кредитного впливу на стабілізацію стану виробничо-господарських структур в машинобудуванні та приладобудуванні” (номер державної реєстрації 0108U010402), з якої здобувач запропонувала методичні засади регулювання інвестиційного та інноваційного розвитку підприємств і врахування їхнього впливу на операційну діяльність; “Формування та розробка інноваційно-інвестиційних стратегій, програм та проектів розвитку виробничо-господарських структур, галузей та регіону” (номер державної реєстрації 0107U002863), з якої дисертант сформулювала методичні засади економічного оцінювання ефективності концесійного проекту.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження розробити методичні засади обґрунтування економічної ефективності інвестиційної діяльності нафтогазових підприємств в умовах концесії. Для досягнення визначеної мети у дисертаційній роботі поставлено такі основні завдання:

уточнити сутність економічної категорії “інвестиції” та поняття “концесія” і з'ясувати їх участь у різних економічних явищах і процесах;

розкрити зв'язок між подібними за економічним змістом поняттями (концесія, комерційна концесія, франчайзинг, дистриб'юторська угода, тендер на підрядні роботи і довгострокова оренда), а також встановити основні особливості підприємства, створеного на засадах концесії;

розвинути методи визначення показників для обґрунтування ефективності економічних процесів із застосуванням неелементарних математичних функцій (кусково-неперервних і східчастих);

удосконалити економіко-математичну модель життєвого циклу концесійного проекту;

запропонувати інструментарій обґрунтування економічної ефективності концесійного проекту з використанням моделі його життєвого циклу;

розвинути метод розрахунку значень показника “економічне прискорення” для умов реальної діяльності нафтогазових підприємств;

обґрунтувати методичний підхід до оцінювання економічної ефективності інвестиційної діяльності нафтогазового підприємства, створеного на засадах концесії.

Об'єкт дослідження – процес інвестиційної діяльності нафтогазового підприємства, створеного на засадах концесії.

Предметом дослідження є методи обґрунтування економічної ефективності інвестиційної діяльності нафтогазового підприємства, яке функціонує на засадах концесії.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої у дисертаційній роботі мети застосовано такі методичні засоби і прийоми: причинно-наслідкових зв'язків та узагальнення – для дослідження суті та змісту категорії “інвестиції” та “концесія” (розд. 1, пп. 1.1, 1.2); статистичного та порівняльного аналізу – для аналізування основних показників діяльності нафтогазових підприємств (розд. 2, п. 2.1); табличного, графічного і факторного аналізу – для обґрунтування існуючих методів

економічної ефективності інвестиційних проектів та визначення їх недоліків (розд. 2, пп. 2.2, 2.3); системного підходу, економіко-математичного моделювання і порівняння – для обґрунтування економічного оцінювання ефективності концесійного проекту і ефективність нафтогазового підприємства створеного на засадах концесії – розд. 3, пп. 3.1, 3.2, 3.3).

Інформаційну базу дослідження становлять закони та нормативно-правові акти України, аналітичні документи, доповіді, економічні огляди, статистичні публікації міністерств та відомств, науково-дослідних інститутів, центрів і фондів, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали внутрішньої звітності нафтопереробних підприємств, офіційні дані про результати діяльності підприємств нафтогазового комплексу України.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретичні положення та практичні рекомендації спрямовані на вирішення важливого наукового завдання - обґрунтувати економічну ефективність інвестиційної діяльності нафтогазових підприємств в умовах концесії. До найважливіших результатів, що становлять наукову новизну, належать такі:

вперше:

розроблено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності інвестиційної діяльності нафтогазового підприємства, утвореного на засадах концесії, який ґрунтується на використанні календарних графіків створення підприємства (будівництво інфраструктури і стаціонарних платформ, виконання бурових робіт тощо) та видобування вуглеводнів, а на цій основі – моделювання життєвого циклу концесійного проекту і розрахунку його ефективності;

удосконалено:

методичні підходи до визначення кусково-неперервних і східчастих математичних функцій для обґрунтування значень грошових потоків та економічних показників “незавершене виробництво”, “незавершене будівництво” тощо, які, на відміну від існуючих, що базуються на емпіричних залежностях, дають змогу теоретично обґрунтовувати значення цих показників на довготривалий період і визначити ефективність економічних процесів;

модель життєвого циклу концесійного проекту, яка є базовою для визначення його ефективності, і, на відміну від існуючих описово-якісних, обґрунтована економіко-математичними виразами, що дає змогу кількісно досліджувати інвестиційний процес та визначити прогностичні значення показників цього циклу;

метод обґрунтування економічної ефективності концесійного проекту, який, на відміну від існуючих методів (чистої теперішньої вартості, внутрішньої норми дохідності тощо), оснований на використанні моделі життєвого циклу і визначенні значень його “моментів вартості”, що дає змогу краще враховувати чинник часу для проектів з обмеженою тривалістю реалізації;

методичні підходи до розрахунку показника “економічне прискорення”, які, на відміну від існуючих, у яких здійснюється тільки абстрактно-теоретичне обґрунтування цього показника, дає змогу встановлювати його значення для реального нафтогазового підприємства у залежності від його кошторисної вартості, термінів будівництва, календарного плану видобутку нафти або газу тощо, що дає змогу планувати інтенсивність його інвестиційного процесу.

набули подальшого розвитку:

визначення економічної категорії “інвестиції” і поняття “концесія”, які, звичай розглядаються з позицій якісного аналізу, на відміну від цього, їх розглянуто з позицій кількісного використання як узагальнюючого засобу для моделювання відповідних економічних процесів;

уточнення розбіжностей між подібними за економічним змістом поняттями (концесія, комерційна концесія, франчайзинг, дистрибуторська угода, довгострокова оренда тощо), оскільки в різних країнах в ці поняття вкладають інший економічний зміст, що створює сприятливі умови для запровадження концесії на нафтогазових підприємствах.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані під час дослідження наукові результати мають як теоретичне, так і прикладне значення для вирішення конкретних практичних проблем. Зокрема, результати дисертаційного дослідження впроваджено в діяльність таких підприємств західного регіону України: Філія дочірньої компанії «Укргазвидобування» Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» Управління будівельно-монтажних робіт «Укргазспецбудмонтаж» Стрийське відділення будівельно-монтажних робіт (довідка № 2503-131 від 02.04.2012 р.); Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» дочірня компанія «Укргазвидобування» Філія газопромислового управління «Полтавагазвидобування» Львівське відділення з видобутку нафти, газу та газового конденсату (довідка № 147 від 16.03.2012 р.); Консорціум «Концесійні транспортні магістралі» («Трансмагістраль») (довідка № 32 від 26.04.2012 р.)

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес у Національному університеті “Львівська політехніка” (акт упровадження від 05.07.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримала автор особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті ідеї та положення, що є результатом особистої роботи дисертанта. Конкретний внесок здобувача у ці праці вказано в переліку основних публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації доповідались і обговорювались на таких міжнародних та всеукраїнських науково-практичних і науково-методичних конференціях: «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2009» (м. Одеса, 2009 р.); «Особенности функционирования национальных финансовых систем в условиях углубления глобализационных процессов» (м. Ірпінь - Краків, 2010 р.); «Сучасні проблеми економіки і менеджменту» (м. Львів, 2011 р.); «Проблеми реформування економіки України» (м. Київ, 2011 р.); «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури», (м. Львів, 2011 р.); «Пріоритети нової економіки знань в ХХІ сторіччі» (м. Дніпропетровськ 2011 р.); «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2011» (м. Одеса, 2011 р.); «Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні» (м. Львів 2012 р.); «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 2012 р.).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 17 наукових праць, з них: 9 статей у фахових наукових виданнях, загальний їх обсяг 5,13 друк. арк., з них 2,05 друк. арк. належить особисто автору. А також 8 наукових публікацій в інших виданнях загальним обсягом 2,97 друк. арк., з яких 1,02 друк. арк. належить здобувачеві.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Обсяг основного тексту становить 176 сторінок комп'ютерного тексту. Дисертаційна робота містить 36 таблиць, 46 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел налічує 223 назв і займає 25 с. Загальний обсяг роботи 207 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Розділ 1 “Теоретичні і практичні засади підвищення економічної ефективності інвестиційної діяльності підприємств” проаналізовано й уточнено сутність інвестицій та інвестиційної діяльності підприємств і шляхи підвищення її економічної ефективності; розглянуто сутність “концесії” як засобу реалізації інвестиційних проектів; досліджено теоретичні засади моделювання життєвого циклу концесійного проекту.

В економічній літературі інвестиції класифікують за багатьма ознаками, але основні види розмежовують на дві групи – реальні й фінансові. Проте деякі дослідники правильно виділяють три групи: реальні, фінансові та інтелектуальні інвестиції. Важливість виділення інтелектуальних інвестицій полягає в тому, що вони узгоджуються переважно із інноваційною діяльністю. А це дає змогу встановити логічний зв'язок між цими двома важливими видами діяльності. Окрім того, кількісні показники інноваційної діяльності можна опосередковано визначити тільки через цю групу інвестиційних витрат – через нематеріальні активи. Істотним недоліком існуючих класифікацій інвестицій можна вважати і те, що більшість дослідників не вказують їх особливостей і участі в різних економічних явищах і процесах. Одна з головних причин те, що фінансові інвестиції функціонують за межами підприємства на фондовому ринку, а тому великою мірою утрачають зв'язок з підприємством, яке їх фактично “породило”, натомість реальні й інтелектуальні інвестиції функціонують на підприємстві практично за однаковою схемою – обліковуються в бухгалтерському обліку, амортизуються тощо. Єдиною сутнісною відмінністю інтелектуальних інвестицій є те, що вони не мають матеріальної форми.

Термін “концесія” для охарактеризування передачі державної власності приватним особам почали вживати в середині XVII ст. в практиці європейських країн. У цей час з'явилися і перші згадування про неї у Сполучених Штатах Америки, коли губернатори штатів видавали громадянам, що прибували на поселення з інших країн, перші концесії на землю, ріки, будівництво доріг.

Досвід багатьох країн з різними політичними й економічними системами, рівнем розвитку ринкових відносин свідчить про те, що одним з найефективніших шляхів покращення кількісних і якісних характеристик діяльності об'єктів

державної власності є залучення до фінансування і управління цими об'єктами приватного капіталу на концесійній основі. Головна перевага концесій - оптимальні механізми створення стабільних і взаємовигідних стосунків між державою й інвестором. Проте існують відповідні передумови запровадження концесій, без дотримання яких досягнути позитивного результату практично неможливо (рис. 1).

Моделювання життєвого циклу інвестиційного (концесійного) проекту є початковою умовою для розроблення кількісних методів обґрунтування їхньої економічної ефективності. Це зумовлено тим, що на підставі цих моделей розраховуються всі необхідні показники, які застосовуються при такому розрахунку.

Початковий аналітичний вираз життєвого циклу продукції, який визначає поточні значення виготовлення (видобутку) продукції, можна записати такою формулою

$$\Pi_t = \Pi_0 + R_n \cdot t - \frac{1}{2} R_n \cdot \frac{1}{T_e} \cdot t^2, \quad (1)$$

де Π_t і Π_0 – поточна та початкова продуктивність виготовлення (видобутку) продукції; T_e – час досягнення максимальної продуктивності; R_n – величина економічного прискорення, значення якого можна визначити за формулою

$$R_n = 2 \cdot \frac{\Pi_e - \Pi_0}{T_e}, \quad (2)$$

де Π_e – екстремальна (максимальна) продуктивність виготовлення (видобутку) продукції.

Коли вираз (1) інтегрувати, то можна встановити залежність, яка визначатиме загальну (сумарну) кількість виготовленої (видобутої) продукції

$$K_t = \Pi_0 \cdot t + \frac{1}{2} R_n \cdot t^2 - \frac{1}{6} R_n \cdot \frac{1}{T_e} \cdot t^3. \quad (3)$$

Особливістю цих виразів є те, що ними можна описувати як період будівництва, так і період експлуатації підприємства, що дає змогу моделювати інвестиційний процес його створення та експлуатації і визначати ефективність цього процесу.

У другому розділі “Аналіз діяльності нафтогазових підприємств України і методів обґрунтування їх економічної ефективності” виконано аналіз діяльності нафтогазових підприємств України; аналіз існуючих методів обґрунтування економічної ефективності інвестиційних проектів, виявлено перспективи видобутку нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів.

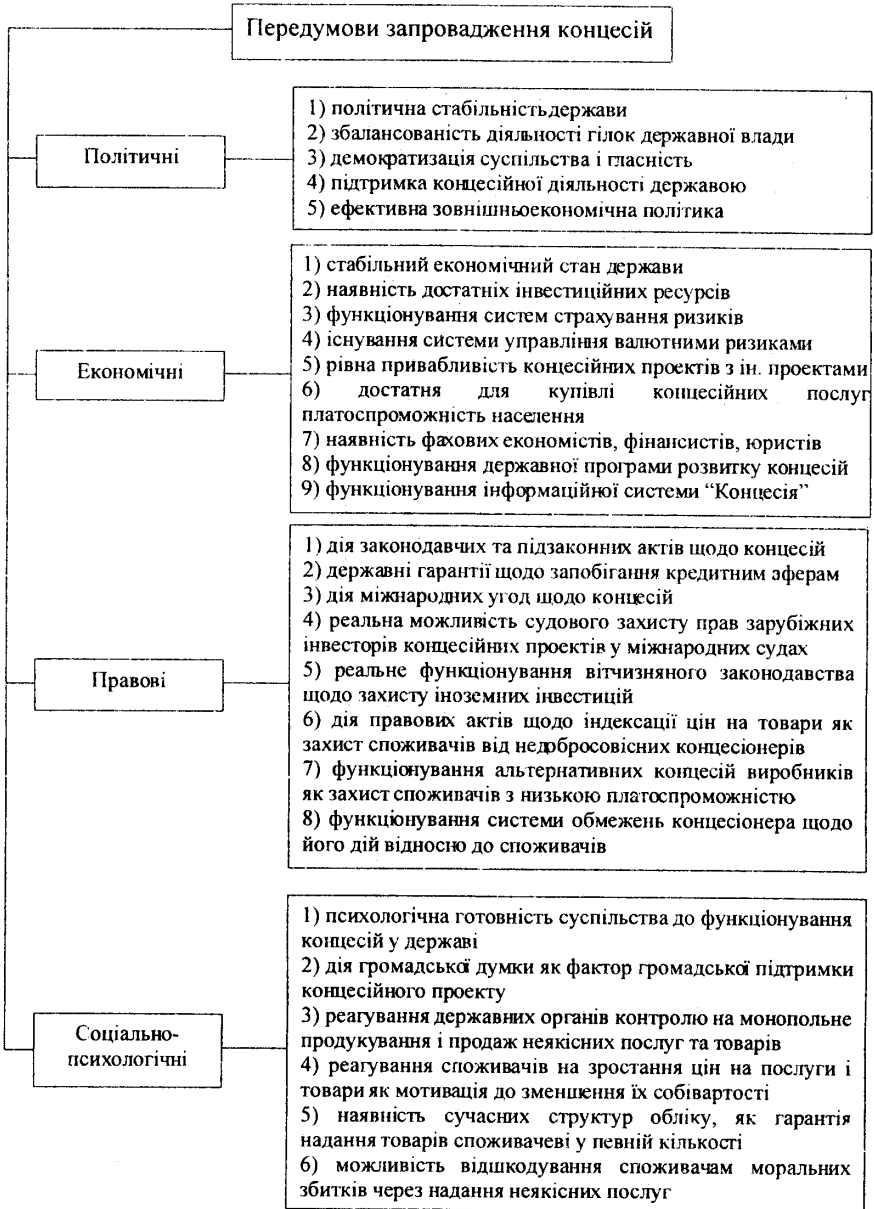

Рисунок 1 - Основні передумови запровадження концесій

Примітка: власна побудова

Сьогодні в Україні всі компанії, які займаються видобуванням нафти і газу, входять до складу Національної акціонерної компанії “Нафтогаз України”. Крім того, у складі НАК “Нафтогаз України” функціонують 11 основних юридично відокремлених дочірніх компаній та товариств різних форм власності, які забезпечують виконання повного циклу операцій у нафтогазовій промисловості. Найпотужнішими організаціями за величиною основних засобів є: ПАТ “Укрнафта”, ПАТ “Укртранснафта”, ДАТ “Чорноморнафтогаз”. Інтенсивність розвитку основних засобів провідних нафтогазових компаній України наведено в табл. 1.

Таблиця 1 - Інтенсивність розвитку провідних нафтогазових компаній України, %

Назва підприємства	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
ДАТ “Чорноморнафтогаз”	100	115	124	132	161
ПАТ “Укрнафта”	100	106	112	117	–
ПАТ “Укртранснафта”	100	109	113	113	119
НАК “Нафтогаз України”	100	102	106	96	108

Примітка: складено на підставі звітності підприємств

З табл. 1 видно, що найінтенсивніше розвивається ДАТ “Чорноморнафтогаз”, що зумовлено перспективами видобутку вуглеводнів у цьому регіоні.

Тепер в економічній теорії існує практично два методичних підходів до обґрунтування економічної ефективності інвестиційних проектів. Перший базується на методиці чистої теперішньої вартості (ЧТВ) і похідних від неї методів – внутрішньої ставки дохідності, періоду окупності й індексу прибутковості, другий – на використанні показника “інвестиційна норма прибутку”.

Найпоширенішими є методи, які ґрунтуються на методиці ЧТВ. Проте цій методиці притаманні певні недоліки: не розроблено теоретичного методу обґрунтування значення ставки дисконту, за якою треба приводити різночасові потоки; немає методу обґрунтування “періоду приведення”, тобто протягом якого періоду треба розглядати інвестиційний проект, і те, що в ній розглядаються дискретні грошові потоки, в той же час процес виробництва (видобутку) відбувається як неперервний. Всі ці недоліки негативно впливають на обґрунтованість прийняття інвестиційного рішення.

Новий метод, оснований на використанні показника “інвестиційна норма прибутку”, не набув ще такого широкого застосування як попередній, хоч має певні позитивні властивості: головним елементом для обґрунтування економічної ефективності є моделювання інвестиційного процесу створення підприємства, тобто визначення функцій інвестиційного циклу в періоди будівництва і експлуатації; економічна ефективність визначається на підставі визначення значень цих функцій – загальної величини інвестицій K_0 і сумарної величини прибутку $K_{\text{п}}$, який отримуватимуть упродовж розрахункового періоду експлуатації цього підприємства; відношення цих показників має бути більшим від значення показника “інвестиційна норма прибутку” $H_{\text{п}}$, константне (теоретично обґрунтоване) значення

якого дорівнює 1,5 частки одиниць. Тобто для економічно ефективного інвестиційного проекту має виконуватись такий вираз: $K_{пт} : K_0 \geq 1,5$.

Ця методика має такі переваги порівняно з попередньою: не потрібно обґрунтувати ставку дисконту (цей показник в ній не використовується) і визначати період приведення, оскільки для цього показника (розрахункового періоду експлуатації основних засобів підприємства) є встановлений метод розрахунку. А якщо проаналізувати сутність цих підходів, то очевидно, що в них застосовується подібний підхід – в методиці ЧТВ майбутні прибутки зменшуються внаслідок дисконтування, а в другій, навпаки, зростає первісна вартість основних засобів, внаслідок переходу до функціонуючого капіталу. Тому ці два методи у багатьох випадках дають однаковий обґрунтований результат розрахунку економічної ефективності інвестиційного проекту. Але спільним їх недоліком є те, що вони практично непридатні для обґрунтування економічної ефективності концесійного проекту, оскільки не дають змоги врахувати його специфіку – необхідність виконання проектних-пошукових, будівельних робіт, буріння свердловин та видобутку з них нафти або газу, і все це в обмежений проміжок часу.

У наш час в Україні питання постачання газу стали не тільки економічною проблемою, й політичною, оскільки та цінова політика, яку застосовує сьогодні Росія щодо нашої країни, робить практично всю вітчизняну промислову продукцію неконкурентоспроможною на світовому ринку.

Актуальність цієї проблеми зумовлена ще й тим, що промисловість України є найбільш енерговитратною у світі. Вихід із цієї доволі складної ситуації тільки один – прискореними темпами збільшувати видобуток нафти та газу в межах України і застосовувати енергозберігаючі технології. Збільшення обсягів видобутку газу і нафти у найближчий час найбільш реально здійснити на українському шельфі Чорного і Азовського морів. Однак освоєння цього шельфу лише державними ресурсами на сьогодні видається неможливим, оскільки найперспективніші нафтогазові поклади Чорного моря розташовані на глибині 4 – 5 тисяч метрів, а існуючі державні видобувні підприємства не мають потрібного досвіду та технічного обладнання для глибоководного видобування. Окрім того, глибоководне видобування складний і високотехнологічний процес, який потребує унікального обладнання, котрим володіє невелике коло компаній. Тому існує об'єктивна потреба у залученні великих іноземних компаній, які спеціалізуються на таких роботах.

У третьому розділі “**Обґрунтування економічної ефективності інвестиційної діяльності нафтогазових підприємств в умовах концесії**” запропоновано методи моделювання грошових і вартісних потоків для визначення ефективності інвестиційних проектів й економічного оцінювання ефективності концесійного проекту, виконано розрахунок ефективності нафтогазового підприємства, створеного на засадах концесії.

Життєвий цикл продукції є базовою моделлю, якою користуються в економічних дослідженнях для обґрунтування ефективності інвестиційного проекту або діяльності підприємства загалом. Головною особливістю цього підходу є те, що в цьому циклі моделюються грошові потоки.

Встановлено, що для моделювання грошових потоків і окремих показників інвестиційного процесу (незавершеного виробництва, незавершеного будівництва тощо) найкраще застосовувати неелементарні математичні функції – кусково-неперервні, східчасті тощо. В традиційних економічних дослідженнях їх ще не використовують, а це призводить до того, що розраховувати обґрунтоване числове значення грошових потоків на тривалий період дуже складно (практично неможливо). Запропоновані методи моделювання і розрахунку таких потоків значною мірою вирішують цю проблему.

Існують такі головні особливості концесійних проектів, які є характерними для видобування нафти і газу:

- життєвий цикл цього проекту складається із двох основних етапів: проектування та будівництва (або пошуку копалин та будівництва нафтогазовидобувних споруд) і експлуатації (видобування копалин);

- в процесі експлуатації виділяють три періоди: освоєння потужності, експлуатація на повну потужність і завершення періоду експлуатації;

- на відміну від звичайних підприємств, термін функціонування яких теоретично необмежений, підприємства, які утворені на засадах концесії, мають чітко встановлений термін припинення угоди (припинення функціонування);

- період будівництва має обов'язково входити в модель життєвого циклу проекту, оскільки цей період входить у термін концесійної угоди, тобто, збільшуючи тривалість будівництва, концесієдержувач фактично зменшує період експлуатації цього концесійного об'єкта.

У запропонованій моделі обґрунтування життєвого циклу концесійного проекту враховано більшість цих особливостей. Для розрахунку таких ризикових і довготривалих концесійних проектів пропонуємо застосовувати такий метод: загальна маса вартості, яка витрачалась в період збиткової роботи, має бути меншою або дорівнювати (граничний варіант) масі вартості, яку отримуватимуть в період прибуткової роботи. Тобто для обґрунтування ефективності необхідне виконання таких умов:

$$M_1 \leq M_2, \quad (4)$$

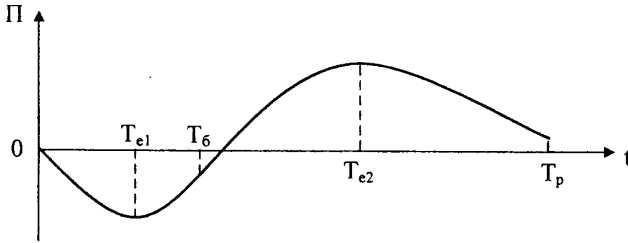
де M_1 і M_2 – моменти вартості збиткового і прибуткового періодів.

Економіко-математичний зміст цих показників полягає в тому, що їх значення відповідає площі заштрихованих фігур, які розміщені під графіком функції життєвого циклу концесійного проекту (рис. 2, б). Цей простий принцип у реальних умовах не дуже легко реалізувати. Це зумовлено тим, що у такому разі значний вплив на отриманий результат має правильність розрахунку показників життєвого циклу концесійного проекту і визначення площ (моментів вартості) отриманих фігур.

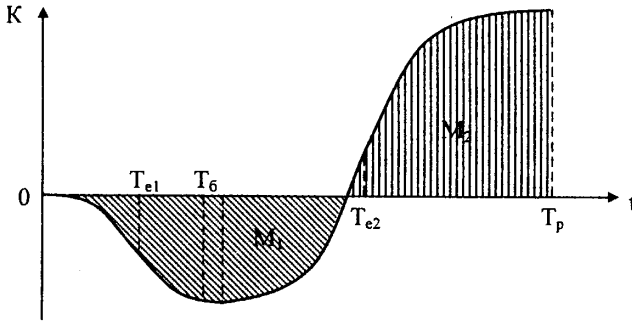
Тому розрахунок виконується у такій послідовності:

- розраховується диференціальний графік життєвого циклу проекту (ЖЦП), що визначає зміну поточних значень “вартісних (грошових) потоків” у період будівництва та експлуатації (це реалізується за уточненою формулою (3) для кожного періоду – будівництва та експлуатації), який зображено на рис. 2 а;

– встановлюється інтегральна залежності ЖЦП, яка визначає сумарні значення вартісних потоків (зміну запасів), що показано на рис. 2 б.

а) Диференціальний графік ЖЦП – графік “вартісних потоків”

б) Інтегральний графік ЖЦП – графік “вартісних запасів”

Рисунок 2 - Графічне зображення етапів розрахунку графіків життєвого циклу проекту (ЖЦП) і методу обґрунтування його ефективності

Примітка: власна побудова

Для визначення площ отриманих фігур M_1 і M_2 , що відповідають моменту (масі) вартості, яку отримуватимуть в періоди збиткової і прибуткової роботи, запропоновано формулу

$$M_1 = \begin{cases} -\frac{1}{6} \cdot R_{60} \cdot t^3 + \frac{1}{24} \cdot \frac{R_{60}}{T_{e1}} \cdot t^4, & 0 \leq t \leq T_6; \\ C_2 \cdot (t - T_6) + \frac{1}{2} C_1 \cdot (t - T_6)^2 + \frac{1}{6} \cdot R_{e0} \cdot (t - T_6)^3 - \frac{1}{24} \cdot \frac{R_{e0}}{(T_{e2} - T_6)} \cdot (t - T_6)^4 + C_3, & T_6 \leq t \leq T_p, \end{cases} \quad (5)$$

де R_{60} і R_{e0} – значення економічного прискорення в періоди будівництва і експлуатації;

T_6 і T_p – період будівництва і розрахунковий період концесійного проекту;

T_{e1} і T_{e2} – екстремальні значення вартісних потоків у періоди будівництва і експлуатації підприємства;

C_1 , C_2 і C_3 – сталі інтегрування, які визначається із вихідних умов.

Для організації видобутку газу і нафти на шельфі Чорного і Азовського морів необхідно виконати такі необхідні умови: організувати юридичне забезпечення з виділення і закріплення територій для ведення пошукових і видобувних робіт; створити відповідну інфраструктуру в цьому регіоні для виконання бурових і видобувних робіт; придбати (чи взяти в лізинг або оренду) потрібну кількість плавучих глибоководних платформ для організації пошукових робіт для визначення точних місць залягання цих копалин; побудувати систему стаціонарних глибоководних платформ для здійснення бурових робіт і подальшого видобування вуглеводних ресурсів; створити систему постачання цих ресурсів споживачам.

Для розрахунку значення економічного прискорення у грошових одиницях вимірювання для періоду будівництва, яке базується на показниках календарного графіка виконання будівельних та бурових робіт T_6 і кошторисної вартості проекту K_0 , запропоновано формулу

$$R_{60} = \frac{6 \cdot K_0}{T_6^2} \quad (6)$$

На підставі календарного графіка будівельних робіт розробляється графік видобування вуглеводнів із такими показниками: продуктивність видобутку 6 н/рік, тривалість видобутку 10 років (табл. 2).

Таблиця 2 - Календарний план видобутку вуглеводнів, н/рік*

Номери платформ	Час, роки																
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
платформа 1			—————														
платформа 2				—————													
платформа 3					—————												
платформа 4						—————											
платформа 5							—————										
Обсяги видобутку			6	12	18	24	30	30	30	30	30	30	24	18	12	6	

Примітки: власна побудова

* н – абстрактна (млрд., млн., тис. тощо) тонна умовного палива (для конкретних умов це може бути тонни нафти або куб. м газу)

Маючи такий календарний план видобутку вуглеводнів, можна побудувати їх життєвий цикл, що в багатьох випадках відповідає життєвому циклу родовища (рис. 3).

За допомогою графіка життєвого циклу видобування вуглеводнів (рис. 3) можна визначити аналітичний вираз цієї функції

$$\Pi_{et} = \begin{cases} R_e \cdot t, & 0 < t < T_p; \\ \Pi_{me}, & T_p < t < T_p + T_{cb}; \\ \Pi_{me} - R_e \cdot (t - T_p), & T_p + T_{cb} < t < T_p + T_{cb} + T_3; \end{cases} \quad (7)$$

де R_e – економічне прискорення видобутку у натуральних одиницях вимірювання;
 T_p – тривалість основного видобутку $T_p = T_p + T_{cb}$;
 T_u – тривалість циклу $T_u = T_p + T_{cb} + T_3$.

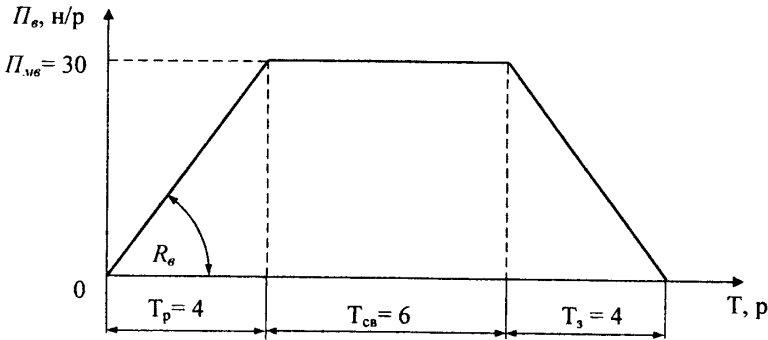

Рисунок 3 - Графічне зображення життєвого циклу видобутку вуглеводнів у етапи розгортання циклу T_p , сталого видобутку T_{cb} і згортання циклу T_3 .

Примітка: власна побудова

Економічне прискорення визначаються за таким виразом:

$$R_e = \frac{\Pi_{me}}{T_p}, \quad (8)$$

де Π_{me} – максимальна продуктивність видобутку вуглеводнів.

Загальну кількість видобутих вуглеводнів у натуральних одиницях вимірювання можна визначити, якщо вираз (7) інтегрувати

$$N_u = \begin{cases} \frac{1}{2} R_e \cdot t^2, & 0 < t < T_p; \\ \Pi_{me} \cdot (t - T_p) + C_1, & T_p < t < T_p + T_{cb}; \\ \Pi_{me} \cdot (t - T_p) - \frac{1}{2} R_e \cdot (t - T_p)^2 + C_2, & T_p + T_{cb} < t < T_p + T_{cb} + T_3; \end{cases} \quad (9)$$

де C_1 і C_2 – сталі інтегрування, які визначають із вихідних умов.

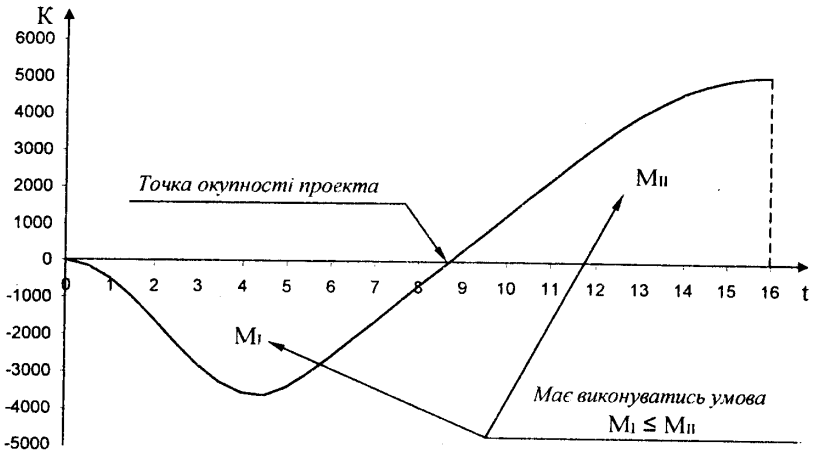
Для визначення ефективності інвестиційного проекту, необхідно знати загальну кількість видобутих вуглеводнів у вартісних одиницях вимірювання. Щоб отримати таке значення, треба вираз (9) помножити на ціну цього вуглеводню.

І останнє перетворення – від загальної вартості видобутих вуглеводнів перейти до величини одержаного прибутку, використовуючи значення рентабельності продукції. Коли виконати такі перетворення, то остаточно можна отримати таку узагальнюючу формулу

$$K_m = \begin{cases} -\frac{1}{2} R_{60} \cdot t^2 + \frac{1}{3} \frac{R_{60}}{T_6} \cdot t^3, & 0 \leq t \leq T_{nb}; \\ -\frac{1}{2} R_{60} \cdot t^2 + \frac{1}{3} \frac{R_{60}}{T_6} \cdot t^3 + \frac{1}{2} R_b \cdot H_{nc} \cdot (t - T_{nb})^2, & T_{nb} < t < T_6; \\ \frac{1}{2} R_b \cdot H_{nc} \cdot (t - T_{nb})^2 + C_1, & T_6 < t < T_p + T_{nb}; \\ \Pi_{nb} \cdot H_{nc} \cdot (t - (T_p + T_{nb})) + C_2, & T_p + T_{nb} < t < T_b + T_{nb}; \\ \Pi_{nb} \cdot H_{nc} \cdot (t - (T_b + T_{nb})) - \frac{1}{2} R_b \cdot H_{nc} \cdot (t - (T_b + T_{nb}))^2 + C_3, & T_b + T_{nb} < t < T_{uc}. \end{cases} \quad (10)$$

де Π_{nb} – продуктивність максимального видобутку; H_{nc} – норма прибутку продукції, яка визначається відносно її ціни.

Якщо в отриманий вираз (10) підставити значення показників, то можна визначити числовий вираз цієї функції, графік якої показано на рис. 4, що дає змогу розрахувати економічну ефективність концесійного проекту для нафтогазових підприємств.

M_I – площа фігури, яка утворена графіком функції, що знаходиться нижче осі абсцис;

M_{II} – те саме, тільки розташоване вище осі абсцис.

Рисунок 4 - Графік життєвого циклу проекту, який утворюється об'єднанням етапів будівництва й отримання прибутку в період експлуатації.

Примітка: власна побудова

На підставі виконаного дослідження можна зробити такий узагальнювальний висновок: якщо будівельні роботи (у загальному випадку вкладання інвестицій) будь-якого проекту становлять четверту частину його розрахункового періоду і більше, то ефективність такого інвестиційного проекту доцільно перевіряти за запропонованою методикою визначення площ моментів вартості. Важливо й те, що такі проекти є найбільш характерними при укладанні концесійних угод.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання - розроблення теоретико-методичних та практичних рекомендацій щодо створення методу обґрунтування економічної ефективності інвестиційної діяльності нафтогазових підприємств в умовах концесії та на цій основі вдосконалено розрахунок економічної ефективності таких проектів.

Виконані дослідження та отримані результати дають підстави зробити такі висновки теоретико-методологічного змісту і практичного характеру:

1. Встановлено, що з позицій кількісного підходу фінансові інвестиції функціонують за межами підприємства на фондовому ринку, а тому великою мірою утрачають зв'язок з підприємством. Натомість реальні й інтелектуальні інвестиції функціонують на підприємстві практично за однаковою схемою – обліковуються в бухгалтерському обліку, амортизуються тощо. Єдиною сутнісною відмінністю інтелектуальних інвестицій є те, що вони не мають матеріальної форми. Тому реальні та інтелектуальні інвестиції є кількісною основою для моделювання інвестиційного процесу, який спостерігається на підприємстві і є основою для розрахунку економічної ефективності концесійного проекту.

Головна особливість поняття “концесія” з позицій створення підприємства полягає в тому, що концесія є найбільш ризиковою і найменш теоретично обґрунтованою формою вкладання капіталу. Але, незважаючи на вказані недоліки, в багатьох країнах цю форму ефективно застосовують. Це зумовлено тим, що концесіонерами здебільшого виступають великі потужні фірми, які володіють значним практичним досвідом і власними методами обґрунтування таких рішень. Для умов України це досить нова форма економічної діяльності, тому її необхідно теоретично обґрунтувати, що дасть можливість прораховувати ризики і визначати прибутковість (ефективність) кожного окремого проекту.

2. Доведено, що між подібними за економічним змістом понять “концесія”, “комерційна концесія”, “франчайзинг”, “дистриб'юторська угода”, “тендер на підрядні роботи” і “довгострокова оренда” існують окремі спільні елементи. Проте ототожнювати їх недопустимо, оскільки у цих понять різне юридичне обґрунтування, а найголовніше – різний економічний зміст. Найближчі за змістом “комерційна концесія” і “франчайзинг”, але в законодавстві деяких країн їх чітко розрізняють. Головною особливістю підприємств, створених на засадах концесії, є те, що їх власники несуть відповідальність за всі етапи життєвого циклу цього проекту. Додатковою особливістю таких нафтогазових підприємств є те, що періоди їх будівництва і експлуатації у них перекриваються за часом, що вносить відповідні ускладнення в моделювання цього процесу.

3. Встановлено, що для планування багатьох економічних процесів і показників, серед найтипівіших з яких є незавершене виробництво і незавершене будівництво, терміни оплат за виконані окремі етапи будівельних робіт і оплати за реалізовану продукцію тощо, найкраще моделювати із використанням неелементарних математичних функцій – кусково-неперервних і східчастих функцій, а також їх ускладненими моделями у вигляді кумулятивних і дифракційних залежностей, що дає змогу обґрунтувати ефективність економічних процесів.

4. Доведено, що найкращим методом моделювання життєвого циклу продукції, проекту або підприємства є використання показника “економічне прискорення”, сутність якого полягає в тому, що ним визначається інтенсивність зміни грошового або вартісного потоку, які є базовими елементами для розрахунку економічної ефективності інвестиційного проекту. Застосовуючи цей показник, можна сформувати єдину модель життєвого циклу, яка охоплює два основних етапи – будівництво підприємства і період його експлуатації.

5. Дослідження показало, що визначати економічну ефективність окремих концесійних проектів, термін реалізації яких незначний (до 15 років), можна з використанням існуючих методів. Проте ефективність більшості концесійних проектів, термін реалізації яких становить 40 і більше років (і які є найхарактернішими для нафтогазових підприємств), більш доцільно розраховувати за запропонованою методикою. Сутність цієї методики полягає в тому, що загальна маса вартості, яка витрачалась в період збиткової роботи, має дорівнювати масі вартості, яку отримуватимуть в період прибуткової роботи – це гранично допустимий варіант, або більш загальний, коли остання має бути більшою від попередньої (у період збиткової роботи). Ця умова виконується, коли дотримується правило “моментів вартості”.

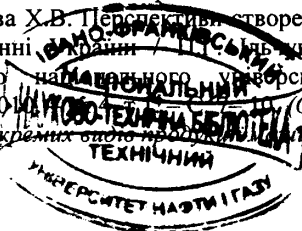
6. Запропоновано метод розрахунку значень показника “економічне прискорення” для умов реальної діяльності нафтогазових підприємств, який базується на використанні показників його діяльності, що дає змогу встановлювати його у залежності від значень цих показників, базовими серед яких є кошторисна вартість підприємства і термін його будівництва – це для визначення економічного прискорення в період будівництва, а для періоду експлуатації цей показник визначається на підставі календарного плану видобутку вуглеводних ресурсів.

7. Встановлено, що запропонований метод оцінювання ефективності інвестиційної діяльності нафтогазового підприємства, утвореного на засадах концесії, що базується на використанні життєвого циклу цього проекту, який складається із двох етапів – будівництва підприємства, тобто календарних графіків ведення геологорозвідувальних робіт, будівництва інфраструктури і стаціонарних платформ, буріння свердловин тощо, та періоду експлуатації – календарного графіка видобування вуглеводнів, і на цій основі моделювання їх інвестиційних циклів, що в кінцевому результаті дає змогу обґрунтувати ефективність такого проекту шляхом застосування правила “моментів вартості”, сутність якого полягає у перевищенні маси вартості, яку отримуватимуть в період прибуткової роботи (після точки окупності), над масою вартості, яку витрачають в період будівництва і повернення вкладених коштів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Горбова Х.В. Проблемні питання концесійної діяльності підприємств нафтогазового комплексу [Електронний ресурс] / Х.В. Горбова // Ефективна економіка. – 2012. – № 3. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
2. Горбова Х.В. Перспективи видобутку нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів / Х.В. Горбова // Науковий вісник: НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22 – 7 – С. 102 – 107
3. Горбова Х.В. Методи оцінювання економічної ефективності концесійного проекту нафтогазових компаній / Х.В. Горбова // Науковий вісник: НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22 – 8 – С. 183 – 191
4. Горбова Х.В. Моделювання і обґрунтування значень життєвого циклу продукції / І.Б. Скворцов, Л.П. Гринаш, Х.В. Горбова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Логістика». – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2011. – № 706. – С. 237– 242 *(Особистий внесок автора: проаналізовано застосування категорії “економічне прискорення” для моделювання життєвого циклу продукції).*
5. Горбова Х.В. Методи визначення сум і термінів оплат за виготовлену продукцію або виконані роботи / І.Б. Скворцов, Х.В. Горбова // Вісник Чернівецького торгівельно-економічного інституту. – Чернівці. – 2011. – Вип. IV (44). – С. 70 – 74 *(Особистий внесок автора: запропоновано методи розрахунку сум і термінів оплат за виготовлену продукцію).*
6. Горбова Х.В. Методи моделювання грошових потоків / І.Б. Скворцов, О.Я. Загорєцька, Х.В. Горбова // Актуальні проблеми економіки. – Київ. – 2011. – № 11 (125). – с. 321 – 328 *(Особистий внесок автора: запропоновано метод обґрунтування числового значення грошових потоків).*
7. Горбова Х.В. Методи моделювання фінансово-економічних процесів / І.Б. Скворцов, Х.В. Горбова // Економічний простір. – Дніпропетровськ. – 2011. – № 51. – С. 164 – 174 *(Особистий внесок автора: досліджено теоретичні положення моделювання фінансово-економічних процесів).*
8. Горбова Х.В. Недоліки дискретних методів визначення ефективності інвестиційних проектів / І.Б. Скворцов, Х.Я. Яремик, Х.В. Горбова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2012. – № 722. – С. 390 – 394. *(Особистий внесок автора: проаналізовано причини виникнення помилок під час визначення ефективності інвестиційних проектів).*
9. Горбова Х.В. Перспективи створення вертикально інтегрованих структур у машинобудуванні / Х.В. Горбова, П.І. Віблій, Х.В. Горбова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія “Економічні науки”. – Хмельницьк, 2011. – № 1. – С. 10–14 *(Особистий внесок автора: проаналізовано виробництво окремих видів продукції машинобудування).*

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Горбова Х.В. Визначення функцій життєвого циклу продукції / Х.В. Горбова, П.І. Віблій // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції [«Пріоритети нової економіки знань в XXI сторіччі»] – Дніпропетровськ. – 2011. – С. 75 – 78 (*Особистий внесок автора: проаналізовано довгостроковий цикл планування виробництва*).

11. Горбова Х.В. Проблеми фінансування інвестиційних та інноваційних проєктів в Україні / І.Б. Скворцов, Х.В. Горбова // тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції [«Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури», присвяченої 45-й річниці започаткування діяльності Інституту економіки та менеджменту; 40-й річниці кафедри економіки підприємства та інвестицій]. – Львів – 2011. – С. 367 – 369 (*Особистий внесок автора: проаналізовано інвестиційну привабливість України*).

12. Горбова Х.В. Розрахунок ефективності інвестиційного проєкту з використанням фінансового профілю проєкту / І.Б. Скворцов, Х.В. Горбова, П.І. Віблій // Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених [«Проблеми реформування економіки України»]. – Київ. – 2011. – С. 57– 59 (*Особистий внесок автора: досліджено реалізацію інноваційних проєктів з використанням фінансового профілю проєкту*).

13. Горбова Х.В. Фінансове регулювання діяльності великих корпоративних структур / П.І. Віблій, Р.В. Брень, Х.В. Горбова // тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасні проблеми економіки і менеджменту», присвяченої 45-річчю Інституту економіки та менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка»]. – Львів. – 2011. – С. 353 (*Особистий внесок автора: досліджено основні аспекти діяльності корпоративних структур*).

14. Горбова Х.В. Поняття концесії та її основна проблематика / І.Б. Скворцов, Х.В. Горбова, П.І. Віблій // Сборник научных трудов по материалам Международной научно-практической конференции [“Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2011”, том 23] – Одеса – 2011 – С. 9 – 11 (*Особистий внесок автора: проаналізовано основні проблеми концесійної діяльності в Україні*).

15. Горбова Х.В. Моделювання повного життєвого циклу продукції / І.Б. Скворцов, Х.В. Горбова, П.І. Віблій // тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції [«Сучасні проблеми економіки і менеджменту», присвяченої 45-річчю Інституту економіки та менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка»]. – Львів – 2011. – С. 427 – 428 (*Особистий внесок автора: досліджено поняття повного життєвого циклу виробу*).

16. Горбова Х.В. Застосування економічного прискорення для моделювання життєвого циклу продукції / Х.В. Горбова // збірник тез за матеріалами VIII Науково-технічної конференції науково-педагогічних працівників [«Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні»]. – Львів. – 2012. – С. 158 – 159

17. Горбова Х.В. Основні недоліки традиційних методів визначення ефективності інвестиційних проектів / І.Б. Скворцов, Х.Я. Яремик, Х.В. Горбова // тези доповідей Науково-практичної конференції [«Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства»]. – Львів. – 2012. – С. 298 (*Особистий внесок автора: досліджено недоліки визначення ефективності інвестиційних проектів*).

АНОТАЦІЯ

Горбова Х.В. Економічна ефективність інвестиційної діяльності нафтогазових підприємств в умовах концесії. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). - Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. - Івано-Франківськ, 2012.

Дисертацію присвячено вирішенню наукової і прикладної проблеми обґрунтування економічної ефективності інвестиційної діяльності нафтогазових підприємств в умовах концесії. Узагальнено еволюцію наукових поглядів на поняття “інвестиції” і “концесія”, а також визначено розбіжності між подібними за економічним змістом поняттями, такими як “комерційна концесія”, “франчайзинг”, “дистриб’юторська угода”, “довгострокова оренда” тощо. Встановлено методичні особливості щодо застосування кусково-неперервних і східчастих математичних функцій для обґрунтування значень грошових потоків та окремих економічних показників. Запропоновано модель життєвого циклу концесійного проекту, яка обґрунтовується економіко-математичними виразами із використанням показника “економічне прискорення”. Вперше розроблено методичний підхід, щодо оцінювання ефективності інвестиційної діяльності нафтогазового підприємства, утвореного на засадах концесії, який базується на моделюванні життєвого циклу концесійного проекту і розрахунку його ефективності з використанням “моментів вартості”.

Ключові слова: економічна ефективність, інвестиційна діяльність нафтогазового підприємства, концесія, життєвий цикл концесійного проекту, момент вартості, економічне прискорення.

АННОТАЦИЯ

Горбова К.В. Экономическая эффективность инвестиционной деятельности нефтегазовых предприятий в условиях концессии. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - Экономика и управление предприятиями (за видами экономической деятельности). - Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины.- Ивано-Франковск, 2012.

Обобщены методические особенности относительно применения кусково-непрерывных и ступенчатых математических функций для обоснования значений

денежных потоков и экономических показателей "незавершенное производство", "незавершенное строительство", исследована модель жизненного цикла концессионного проекта, которая обосновывается экономико-математическими выражениями, метод обоснования экономической эффективности концессионного проекта, который базируется на использовании жизненного цикла проекта, а также использования показателя "экономическое ускорение", который дает возможность устанавливать его значение для реального нефтегазового предприятия в зависимости от его сметной стоимости.

Обобщена эволюция научных взглядов на понятие инвестиции и концессия, а также определены расхождения между подобными по экономическому содержанию понятиями, такими как концессия, коммерческая концессия, франчайзинг, дистрибьюторское соглашение, долгосрочная аренда и тому подобное.

Разработан методический подход, относительно оценивания эффективности инвестиционной деятельности нефтегазового предприятия, образованного на принципах концессии, особенность которого заключается в применении календарных графиков создания предприятия и добычи углеводородов, и согласно этого метода происходит моделирование жизненного цикла концессионного проекта и расчета его эффективности.

Выделенные основные предпосылки ввода концессий, проведен анализ деятельности нефтегазовых предприятий Украины; анализирование существующих методов обоснования экономической эффективности инвестиционных проектов и установлены недостатки существующих методов моделирования инвестиционного процесса и определены пути их улучшения.

Сделан вывод, что наилучшим методом моделирования жизненного цикла продукции, проекта или предприятия является использование показателя "экономическое ускорение"; предложенный метод оценивания эффективности инвестиционной деятельности нефтегазового предприятия образованного на принципах концессии, дает возможность обосновать эффективность такого проекта путем применения правила "моментов стоимости".

Ключевые слова: экономическая эффективность, инвестиционная деятельность, концессия, нефтегазовое предприятие, моделирование, жизненный цикл концессионного проекта, моменты стоимости, экономическое ускорение.

ANNOTATION

Gorbova K.V. Economic efficiency of investment activity of oil and gas enterprises is in the conditions of concession. – On rights for a manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences by speciality 08.00.04 - Economy and management enterprises(after the types of economic activity). - Ivano-Frankivsk national technical university of oil and gas of Department of education and science, young people and sport of Ukraine. - Ivano-Frankivsk, 2012.

Dissertation is sanctified to the decision of scientific and applied problem of ground of economic efficiency of investment activity of oil and gas enterprises in the conditions of concession. The evolution of scientific looks is generalized to the concept "investments" and "concession", and also divergences are certain between similar on economic maintenance concepts, such as a "commercial concession", "франчайзинг", "distributive

agreement", "long lease" and others like that. Methodical features are set in relation to application of cobbed-continuous and step mathematical functions for the ground of values of money streams and separate economic indicators. The model of life cycle of concession project, that is grounded by економіко-математичними expressions with the use of index "economic acceleration" is offered. Methodical approach is first worked out, in relation to the evaluation of efficiency of investment activity of oil and gas enterprise form on principles of concession, that is based on the design of life cycle of concession project and to the calculation of his efficiency with the use of "moments of cost".

Keywords: economic efficiency, investment activity of oil and gas enterprise, concession, life cycle of concession project, moment of cost, economic acceleration.